

א-טו והלא הארון בציון היה, במקומו.

אלא בהכרח, שהארון הזה הוא ארון שני, שהיה יוצא עמם מלבד הארון שהיה מונח במקומו בציון.

ומקשינן: מה עבדין ליה רבנן? [כיצד יתרצו וידחו רבנן ראייה זו?]

ומשנינן: רבנן סברי כי אכן היה הארון במקומו, בציון.

ומה דכתיב "הארון וישראל יושבין בסוכות" היינו שהיה הארון תחת סכך, שלא בקירוי, שעדיין לא נבנה בית הבחירה.

כי גם במשכן שילה, אף שקירותיו היו של אבן, מכל מקום הקירוי לא היה קבוע כמו בבית המקדש אלא רק מיריעות היה עשוי. ולכך קרי ליה לשון סיכוך. וישראל ויהודה גם כן היו יושבין בסוכות, משום שיצאו למלחמה. וכיון שגם הארון לא היה עדיין בבית עולמים, וגם ישראל לא היו במקומן, החמיר אוריה על עצמו שלא לשמש מטתו.

במשנתינו הוזכר כי בחורבן בית ראשון נגנו הארון, ומונה הגמרא את הדברים הנוספים שנגנזו עמו:

משננזו הארון נגנו עמו צנצנת המן שהניח משה לפני הארון, על פי ציווי ה'. כדכתיב

בפרשת בשלח "ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העמר מן, והנח אותו לפני ה' למשמרת לדורתכם". וכשנגנז הארון נגנזה אף היא עמו.

וכן נגנזה צלוחית שמן המשחה. ומקלו של אהרן, ופרחיו ושקדיו. שכל אלו דינם להיות סמוך לארון, בין בשעה שהיה הארון בקדש הקדשים ובין בשעה שנגנז, כדילפינן לה מקראי במסכת יומא [נב א].

וכן נגנז עמו ארגז שהשיבו פלשתים אשם לאלוהי ישראל. כשהחזירו פלשתים את ארון ה' שנשבה בידם לידי ישראל, החזירו עמו מתנה לאלוהי ישראל, כלי זהב.

וכתיב שם "ולקחתם את ארון ה', ונתתם אותו אל העגלה. ואת כלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשימו בארגז מצדו".

הרי שמקום הארגז אף הוא בסמוך לארון, ולכן נגנז עמו.

ומי נגנזו לארון זה?

יאשיהו נגנז. כיון שראה שכתוב "יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך", חשש שמא יגלה אף הארון לבבל. ומשום כן עמד ונגנזו.

הדא הוא דכתיב בדברי הימים: "ויאמר

רק השברי לוחות הרי הוא נקרא "ארון הברית" ותורת ארון עליו לכמה דינים, כמו יציאה למלחמה, ועוד, ואף שלא היה מכלי המקדש כלל!

ומצות נשיאתו נאמרה בכהנים ולא בלויים, שאין ארון זה נכלל במצות "נשיאת כלי המשכן" שנועדה ללויים.

[בתרא] שהיה רק ארון אחד, והלוחות ושברי הלוחות והספר תורה היו מונחים בו.

[אך התוס' בעירובין סג ב כתבו שלפני בנין שלמה היו שני ארונות, ורק משנבנה המקדש היה רק ארון אחד.

ועיין במכתבים שבסוף חידושי מרן הגרי"ז [עמוד 154] שכתב כי גם הארון השני שהיו בו

ושיעור שמן זית שהשתמשו בו לשמן המשחה הוא הין, כדכתיב בקרא, והיינו שנים עשר לוג, שבו היו שולקין את העיקרין [את שורשי הבשמים] שנמנו לעיל, ועל ידי שליפתם בשמן, נקלט בו ריח הבשמים, דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: לא יתכן ששליקת הבשמים היתה בשמן. שהרי שיעור שמן של שנים עשר לוג מועט הוא ביחס לכמות עיקרי הבשמים, ואם נשלקו בשמן היה כל השמן נבלע בעיקרין.

אלא, שולקין היה במים והיו מתמלאין מים בשליקתם. ואחר כך נותן השמן על גביהן, ושוב לא היה השמן נבלע בהם אלא צף על גבם וקולט את ריחם. ומשהיה השמן קולט את הריח, היה מעבירו [מקנחו] מעיקרי הבשמים ונותנו בצלוחית.

וסדר עשייה זה הוא כדרך שהפטימין עושין.

הדא הוא דכתיב: "שמן משחת קדש רקח מרחקת מעשה רקח".

שמדכתיב "רקח מרחקת מעשה רקח" ילפינן שצריך לעשות כדרך המפטימין [הרוקחין].

ועתה הגמרא מביאה ברייתא כדי ליישב את דברי רבי מאיר, הסובר שבשמן היה שולקין, היאך באמת נשאר שמן ולא נבלע כולו בעיקרין.

תני רבי יהודה בי רבי אילעי: שמן המשחה שעשה משה במדבר — מעשה ניסים נעשה בו מתחילה ועד סוף. (75)

[יאשיהו] ללויים המבינים ולכל ישראל הקדושים לה': תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל. אין לנו משא בכתף. עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל".

וקשה, והלא הארון אכן היה מונח בבית אשר בנה שלמה, ומהו שציווים "תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה"?

אלא, כך אמר להם יאשיהו: אם גולה הוא [הארון] עמכם לבבל — אין אתם מחזירים אותו עוד למקומו! שידע ברוח הקדש שאף אם יחזרו כלי המקדש בתום גלות בבל, מכל מקום הארון לא יחזור.

ודרש כן מדכתיב "אין לכם משא בכתף", ללמד שאינכם מחזירין אותו בכתפכם, אלא עליכם לגונזו במקומו תחת קדש הקדשים. וזהו שאמר להם "עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל".

ואגב שהזכירה הגמרא שנגזז שמן המשחה באה עתה לפרש כיצד היה פטום שמן המשחה.

פטום שמן המשחה כיצד: כתיב בפרשת כי תשא: "ואתה קח לך בשמים ראש, מר צרור — חמש מאות, וקנמן בשם — מחציתו חמשים ומאתים. וקנה בשם — חמישים ומאתים, וקנה — חמש מאות בשקל הקדש. ושמן זית — הין. ועשית אותו שמן משחת קדש".

נמצא ששיעור כל עיקרי הבשמים של שמן המשחה יחדיו הן אלף וחמש מאות מניב.

במתכונתו.

והוכיח מכאן שגם רבי יהודה מודה שאפשר

75. הקשה הגרי"ז: אם היה נס בעשיית שמן המשחה, מדוע הצריכה התורה לעשותו

מלך בתחילה. היינו מי שמינוהו למלך בתחילה, ולא היה אביו מלך — טעון משיחה בשמן המשחה.

מלך בן מלך — אין טעון משיחה בשעת המלכות, משום שנעשה מלך בירושה, אף בלא משיחה.

אבל כהן גדול בן כהן גדול, אפילו היו אבותיו כהנים גדולים עד עשרה דורות — טעון משיחה בשעת מינויו, ואינו נעשה כהן גדול בירושה. ובמסכת הוריות ילפינן לה מקרא.

ומסיימת הברייתא בנס נוסף שהיה בשמן המשחה, שאחר כל מה שנחסר השמן בעשייתו ובמשיחת המשכן וכליו והמלכים והכהנים, נותר כולו קיים לעתיד לבא.

הדא הוא דכתיב: "שמן משהת קדש יהיה זה לי — לדורותיכם".

"זה" בגימטריא שנים עשר. והיינו, שנים עשר הלוגין של שמן המשחה הרמוזים בתיבת "זה", יהיו לי לדורותיכם — היינו, אפילו לעתיד לבא.

אין מושחין את המלכים בעת המלכתם אלא על גבי המעין לסימן טוב, שתמשך מלכותו כמעין הנובע תמיד ללא הפסק. וכמו שמצינו שצוה דוד למשוח את שלמה למלך ליד המעין.

שנאמר: "והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי, והורדתם אותו אל גיחון [מעין קטן הסמוך לירושלים והוא מעין

שמתחילה של עשיית שמן זה, קודם שליכתו, לא היה בו אלא שנים עשר לוג. שנאמר: "ואתה קח לך בשמים ראש... ושמן זית היין".

והרי אם לסוך בו את העיקרין לא היה סיפק, שאפילו אם לא בא לשלוק את העיקרים בשמן אלא רק לסוכם בו בלבד גם כן אין בו כדי סיכת כל העיקרין, שהיו יחד אלף וחמש מאות מנה.

על אחת כמה וכמה שלא יתכן בדרך הטבע שיסיפק השמן לשליקת הסמנים: שהרי בשעת השליקה האור בולע, שמעט מהשמן מתכלה מחמת רתיחת אש היורה. וגם העצים [היינו עיקרי הבשמים] בולעים מהשמן. וכן היורה בולעת מעט.

ומהשמן שנשתייר אחר כל זה, ממנו נמשחו: המשכן וכל כליו, השולחן וכל כליו, המנורה וכל כליה. וממנו אף נמשחו אהרן כהן גדול ובניו כל שבעת ימי המלוואים. וממנו נמשחו כהנים גדולים ומלכים, שכל אלו טעונים משיחה בשמן המשחה כמפורש בתורה.

הרי, שעצם קיומו של שמן המשחה הוא בנס.

ומשום כך אין זה מן התימה היאך נותר שמן אחר ששלקו בו את העיקרים, שאף זה חלק מהנס הוא.

ועתה ממשיכה הברייתא ומפרשת את דיני המשיחה במלך וכהן גדול.

השילוח], ומשח אותו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל". הרי שיש למשוח את המלך ולהמליכו על גבי המעיין.

אין מושחין מלך בן מלך, שנעשה מלך בירושה בלא משיחה, אלא מפני המחלוקת. רק אם יש מחלוקת על המלוכה אז מושחין אף בן מלך.⁽⁷⁶⁾

שהרי מפני מה נמשח שלמה המלך, על אף שהיה בנו של דוד המלך, והלא אין מושחין מלך בן מלך? אלא, משחורו מפני מחלוקתו של אדוניהו בנו של דוד, שרצה הוא למלוך, וכשמתעוררת מחלוקת על המלוכה אף בן מלך צריך משיחה, וכדאמרין.

ומטעם זה משחו אף את יואש מלך יהודה בנו של אחזיהו המלך, מפני עתליהו אמו, שהרגה את כל זרע מלכות יהודה [ורק יואש ניצל, שהחביאתו יהושבע דודתו, כמפורש במלכים ב יא]. וכיון שהיתה שם מחלוקת על המלכות, משחורו.

וכן נמשח יהואחז מלך יהודה בנו של יאשיהו המלך מפני מחלוקתו של יהויקים אחיו, שהיה גדול ממנו שתי שנים, והיה קודם לו למלוכה. ומלך יהואחז מפני שהיוקים לא הלך בדרכי אבותיו. וכיון שנחלקו על המלוכה הוצרכו למושחו, אף שכן מלך היה.

ואף יהוא בן נמשי שמשחו אלישע הנביא

למלך [מלכים ב ט] לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם בן אחאב, שנחלק עליו יהוא, ומרד בו.

והוצרכה הבריייתא לטעם זה אף במשיחתו של יהוא, על אף שהיה מלך בתחילה ולא היה אביו מלך, ומלך בתחילה הרי ודאי נמשח — מפני שיהוא היה ממלכי ישראל, ומלכי ישראל אינם טעונים משיחה [כשאין מחלוקת] אפילו אם אינם בן מלך. [ע"פ בבלי הוריות יא ב].

ומקשינן: היאך אמרינן שמושחין מלכי ישראל מפני המחלוקת?

וכי לא כן בתיב גבי משיחת דוד המלך: "ויאמר ה', קום משחהו, כי זה הוא". ודרשינן: זה — דוד, ושאר מלכי בית דוד, טעון משיחה להיותו מלך, ואין מלכי ישראל טעונין משיחה!

וכיון דילפינן מקרא שאין למשוח מלכי ישראל, אם כן היאך אפשר למשוח מלכי ישראל אף מפני המחלוקת, והרי הוי מעילה בשמן המשחה?

ותו קשיא על מה שאמרה הבריייתא שמשחו את יהואחז המלך בנו של יאשיהו אף שהיה בן מלך, מפני מחלוקתו של יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים וקודם לו למלוכה: וכי לא יאשיהו גנזו לשמן המשחה, כדאמרינן לעיל, ואם כן היאך יתכן

76. המנחת חינוך במצוה ק"ז הקשה מדוע לא נמשח רחבעם בן שלמה על אף שהיתה עליו מחלוקת. ותירץ שלא נמשח אלא על יהודה ובנימין, והם לא חלקו על מלכותו.

ועוד דן המנחת חינוך אם מלך המשיח זקוק

למשיחה. ועיין בפירות תאנה שלפי הרמב"ם [בפ"א מהלכות כלי המקדש הי"א] המשיחה היא כדי לסלק את המחלוקת ולהודיע לכל שהוא המלך, ולפי זה אין צורך במשיחת מלך המשיח.

השבטים, ואפילו מהכהנים גדולים, אין למושחם בשמן המשחה, כיון שאין היא מלכותם נמשכת לעולם.

אמר רבי חייא בר אדא: כתיב בספר דברים גבי המלך: **"למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל"**. ומה כתיב **בתריה:** [אחר מקרא זה]?

"לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל".

ודרשינן הכי: אמנם מן הדין מקיימין מלך משאר שבטי ישראל קודם שמלך דוד [ודלא כדעתו של רבי יודא], אך מכל מקום מהכהנים והלויים אין ממנים כלל מלך. וזהו שאמר הכתוב: לא יהיה לכהנים חלק ונחלה, היינו במלכות, כי אם לעבוד עבודת ה'. וכיון שאינם מתמנים למלך, כל שכן שאינם נמשחים מדין מלך.

ועתה דנה הגמרא במשיחתו של יהואחז, בנו של יאשיהו:

כתיב בדברי הימים "ובני יאשיהו: הבכור — יוחנן, השני — יהויקים, השלישי — צדקיהו, הרביעי — שלום".

ולא הזכיר הכתוב את יהואחז בנו של יאשיהו.

ואמר על כך רבי יוחנן: הוא יוחנן המוזכר בקרא זה, הוא יהואחז! שנקרא יהואחז גם בשם "יוחנן".

ומקשינן: והא כתיב "הבכור יוחנן". ואם יוחנן האמור כאן הוא יהואחז, נמצא שיהואחז הוא הבכור. ואילו לעיל אמרינן שהיה צורך למשוך את יהואחז מפני

שהואחז בנו נמשח בשמן המשחה, והרי בימיו לא היה כלל שמן המשחה, כי גזו אביו!?

ומשנינן: **הוא אמרה** [זאת אומרת] שיהואחז לא נמשח בשמן המשחה אלא בשמן **אפרסמון נמשח**. ומעתה יש לנו ליישב ולומר שגם יהוא בן נמשי אכן לא נמשח בשמן המשחה, מאחר וממלכי ישראל היה, אלא בשמן אפרסמון נמשח.

אין מושחין את המלכים אלא מן שמן הנתון בקרן. כדכתיב במשיחת דוד ושלמה "קרן השמן".

ואומרת הגמרא: **שאול ויהוא בן נמשי נמשחו מן שמן שהיה נתון בפרך**, ולפיכך היתה **מלכותו מלכות עוברת**, שלא התקיימה.

ואילו דוד ושלמה שנמשכו מן הקרן — היתה **מלכותו מלכות קיימת**.

אין מושחין בשמן המשחה כהנים גדולים שנעשו מלכים. שאע"פ שאינו זר אצל שמן המשחה, שהרי משחוהו כשנעשה לכהן גדול, מכל מקום אין מושחין אותו בשמן המשחה למלוכה, שאין מושחין אלא מלכי בית דוד.

אמר רבי יודא ענתונדרייא: על שם מפני מה אין מושחים את הכהנים הגדולים למלוכה, משום דכתיב בברכת יעקב: **"לא יפור שבט מיהודה"**.

והיינו, שאין המלכות שייכת אלא לשבט יהודה, ולא לכהנים, שהם משבט לוי.

ולפיכך אפילו אם מעמידים מלך משאר

מחלוקתו של יהויקים אחיו, לפי שהיה יהויקים גדול מיאשיהו בשתי שנים. ולכן היה קודם לו יהויקים למלוכה!?

ומשנינן: לעולם יהויקים היה גדול מיהואחז ובשתי שנים, כמבואר בכתובים להדיא. ומה דכתיב "יוחנן הבכור", אין הכוונה שהיה "בכור האחים", אלא שהיה "בכור למלכות", שהרי הוא מלך לפני יהויקים.

ועוד אמר רבי יוחנן בביאור אותו המקרא: "שלום", המוזכר בפסוק כבנו הרביעי של יאשיהו, אין זה בן רביעי, אלא: הוא שלום — הוא צדקיהו! שנקרא צדקיהו, בנו השלישי של יאשיהו, גם בשם "שלום".

ומקשינן: והכתיב בקרא זה: "השלישי — צדקיהו, הרביעי — שלום"!? —

הרי ששני בנים הם, ולא אחד?

ומשנינן: לעולם שלום וצדקיהו בן אחד הוא.

והא דקתני "השלישי" ו"הרביעי", היינו: שהיה צדקיהו "שלישי לתולדות", שהיה הבן השלישי בבני יאשיהו, אך היה רק "רביעי למלכות".

שהבן הראשון למלכות [אחר יאשיהו אביהם] היה יהואחז, ואחריו מלך יהויקים, ואחריו מלך יהויכין בנו של יהויקים, ורק לבסוף מלך צדקיהו [דודו של יהויכין].

ולמה נקרא שמו צדקיהו? משום שצדיק עליו את מדת הדין, שבימיו חרב הבית.

ולמה נקרא שמו של צדקיהו גם שלום? שבימיו שלמה מלכות בית דוד, שהוא היה

אחרון למלוכה, עד ביאת משיח צדקינו במהרה בימינו.

ואמרינן: לא שלום הוא שמייה, ולא צדקיהו הוא שמייה, שכל אלו כינויים הם ולא שמו. אלא מתניה היה שמו.

הדא הוא דכתיב: "וימלך מלך בבל את מתניה, דודו [של יהויכין] תחתיו. ויסד [נבוכדנצר המלך] את שמו צדקיהו". לאמר: ה' יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי.

הרי ששמו הוא מתניה, ושאר שמותיו הם כינויים בעלמא.

מצינו במקדש שלש מידות של אמה:

א. אמה בת חמשה טפחים

ב. אמה בת ששה טפחים, הקרויה אמה בינונית,

ג. אמה הגדולה באצבע מאמה בת ששה טפחים, שהיתה מונחת בבית הבנוי בשער המזרחי של הר הבית, הנקרא שער שושן [ובפסחים פו א נתבאר למה היתה משמש אמה זו].

ונחלקו תנאים להלן באלו מידות של אמות נבנו המקדש וכליו.

אמר רבי יוחנן: באמה של ששה טפחים היה הארון עשוי.

ואמרינן: מאן הוא התנא הסובר שהארון נעשה באמה של ששה טפחים — רבי מאיר היא.

ועתה מחשבת הגמרא כיצד תאמו מידות הארון את הדברים שנמצאו בתוכו.

הלוחות היו, כל אחד ואחד: ארכו ששה טפחים, ורחבו שלשה טפחים.

תן רחבו של לוחות לארכו של ארון, הרי נשתייר שם שלשה טפחים. לפי שאורכו של ארון הוא חמשה עשר טפחים, וכל לוח רחבו שלשה טפחים, וכשאתה מעמיד את ארבעת הלוחות כשרוחבו הוא לאורך הארון, נמצא שתופסים הם שנים עשר טפחים.

תן מהם משלשת הטפחים שנשתיירו חצי ט-ב טפח לכל כותל שבארון, שהרי מידות הארון נמדדות מבחוץ, ומחמת עובי כותלי הארון נתמעט חללו בכל צד בחצי טפח, הרי נשתייר מקום של שני טפחים, המיועדים לספר תורה שכתב משה, שהיה רוחבו שני טפחים וארכו ששה טפחים, והיה מונח כשארכו לרוחב הארון ורחבו לארכו של ארון.

רחבו של ארון היה תשעה טפחים.

דכתיב: "אמה וחצי רחבו". אמתא — אשיתא [אמה היא ששה טפחים]. ופלגות אמתא — תלתא [וחצי אמה היא שלשה טפחים]. נמצא רחבו של ארון מבחוץ תשעה טפחים.

וארבעה לוחות היו בו: שנים שלימים, ושנים שבורים.

דכתיב [דברים י א]: אמר הקב"ה למשה, לאחר שהתרצה להתפייס על מעשה העגל, "פסול לך שני לוחות אבנים כראשונים, ואכתוב על הלוחות את הדברים אשר היו

דתנן: רבי מאיר אומר: כל האמות שהיו במקדש בין בבנין ובין בכליו היו באמה בינונית, שהיא אמה בת ששה טפחים. [מלבד אמת היסוד והסובב והקרנות שבמזבח החיצון שהיו באמות בת חמשה טפחים].

רבי יהודה אומר: אמות הבנין כגון מידת חומת הבית ואורך וגובה המזבח היו באמה בת ששה טפחים. אבל האמה של כלים שבמקדש היתה נמדדת באמה בת חמשה טפחים.

ואמרינן: על דעתיה דרבי מאיר, דו אמר [לדעתו של רבי מאיר, שאמר] באמה של ששה טפחים היה הארון עשוי, נמצא שאורכו של הארון היה חמשה עשר טפחים. דכתיב גבי מדות הארון "אמתים וחצי ארכו".

ואמתא [אמה אחת] אשיתא [היא ששה טפחים], ואמתא אשיתא [ואמה נוספת של ששה טפחים], הרי שנים עשר טפחים. ופלגות אמה תלתא [וחצי האמה הנוספת היא שלשה טפחים], נמצא אורכו של ארון חמשה עשר טפחים,

וארבע לוחות היו בו, שנים שלימים, שהן הלוחות השניים, ושנים שבורים שהם הלוחות הראשונים.

ומנלן שאף שברי הלוחות היו בארון?

דכתיב: [דברים י ד] "ואכתב על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת, ושמתם בארון". ותיבות "אשר שברת" מיותרות הן. ללמדך, שאף את הלוחות השבורים ישים בארון.